

18 Parasjah Misjpatiem משפטים (= rechtsvoorschriften)

Thora: Sjemot 21:1-24:18

Haftarah: Jirmejahoe 34:8-22; 33:25-26.

G'ds beschermende wachters

Dit gedeelte begint met enkele bijzondere dagelijkse richtlijnen voor het leven onder het Covenant in de verlostte gemeente. Dit is de eerste *parasjah* die bijna geheel uit specifieke onderwijzingen bestaat, wetten en andere bijzonderheden van de Thora. Dat materiaal is noch proza (verhalend) noch poëzie. Veeleer is het onderwijzing die ons vraagt om het toe te passen op het leven van alledag.

Voordat we met onze studie van deze tamelijk moeilijke *sidra* van wal steken, dienen we even stil te staan bij het juist toepassen van de Thora. Wij zien ons geplaatst tegenover twee gevaren bij het toepassen van de Thora. Ten eerste, als we niet zorgvuldig onze *halachah* (dat is het toepassen van de Thora op ons leven van alledag) ontwikkelen, kunnen we gemakkelijk ten prooi vallen aan wetticisme - het geloof dat iemand iets moet doen, meerbepaald iets om te verdienen, te verwerven of om iemand's redding vast te houden. Het tweede gevaar is dat wij gefrustreerd kunnen raken in onze pogingen om de Thora toe te passen en de Thora helemaal gaan opgeven. Als we zorgvuldig zijn in onze interpretaties en in onze methode van de *halachah* te ontwikkelen, dan kunnen we elk van deze gevaren vermijden.

Het niveau van de halacha.

Het gaat er hierbij om de toepassing voor iedere levensdag te begrijpen. *Halacha* is een Hebreeuws woord gebaseerd op de wortel-betekenis, "wandelen", הלך. *Halachah* betekent eenvoudig "hoe te wandelen met de Thora". Het proces van het vormgeven van de *halachah* kan voor sommigen tamelijk gecompliceerd schijnen. Toch zijn er enkele basisprincipes die kunnen helpen om het tamelijk eenvoudig te houden.

Ten eerste dienen we er achter te komen wat deze richtlijnen oorspronkelijk voor Israël in het tijdperk waarin zij eerst door Mosje gegeven werden, betekenden.

Ten tweede is het altijd nuttig om te onderzoeken hoe de Bijbelse instructies van de Thora begrepen en in praktijk gebracht werden in de verlostte gemeente na de periode van Mosje en doorheen al de daaropvolgende eeuwen. Dat is natuurlijk een enorme taak en houdt gewoonlijk een zorgvuldige studie van rabbijnse bronnen in.

Het niveau van de Messias.

De meesten, zelfs traditionele Joodse mensen, zouden met de eerste twee principes instemmen. Maar voor Messiaanse gelovigen is er een derde richtlijn voor het formuleren van de *halachah*. We lezen in Lucas 24 dat Jesjoea na Zijn opstanding "hun verstand opende om de Schriften te verstaan". Jesjoea gaf in deze passage een erg belangrijk hermeneutisch principe. Jesjoea onderwees dat wij in de Thora dienen te kijken om te zien wat die onderwijst betreffend Zijn persoon/werk. Als wij in staat zijn om te zien wat de specifieke statuten over de Messiaach onderwijzen, zal dat in zichzelf veel van de basis voor onze Messiaanse *halachah* voorzien. Met andere woorden, we leven met deze onderwijzingen vanwege wat zij in ons leven van alledag omtrent de Messiaach kunnen uitbeelden - wat Hij voor ons deed en wie Hij is.

Deze instructies aldus (in deze vorm) gehoorzamen, zal alle neiging voor wetticisme uitsluiten, terwijl men verdienste ontvangt door zo te doen. Als men daarenboven de plaats van de Messias in deze onderwijzingen kan vinden, zal dit een bemoediging zijn om met haar door te gaan en niet op te geven. Daarin ligt een waar doel en bedoeling om met deze onderwijzing te leven.

Orde temidden van chaos.

Deze *sidra* blijkt op het eerste zicht erg losjes georganiseerd. Een nader onderzoek zal echter een duidelijk omschreven organisatie voor deze instructies onthullen. De student zal opmerken dat in onze voorgestelde werklijn het woord "bescherming" centraal staat. Deze term is werkelijk het meest geschikt voor deze sectie van de Geschriften, omdat dit in essentie één van de allereerste taken van de Thora is. De Thora is niet per sé een lijst van regels of wetten. Zij leert dat zij ontworpen is om G'ds heilige gemeente te beschermen. Een goed voorbeeld hiervan vind je in de woorden die G'd in Beresjiet 26:4-5 tot Izaäk sprak omtrent zijn vader Awraham: "Ik zal je nakomelingen talrijk maken als de sterren aan de hemel en je nageslacht al deze landen geven en met je nakomelingen zullen alle volkeren der aarde zich gelukkig prijzen. Omdat Awraham naar mijn stem geluisterd heeft en behoed heeft wat ik aan zijn hoede had toevertrouwd; mijn geboden, mijn wetten en mijn leringen."

Ons wordt verteld dat Awraham G'd gehoorzaamde en G'ds eisen hield. Het Hebreeuws in 26:5 luidt: וְתוֹרָתִי... יִשְׁמַר מִשְׁמֵרָתִי עִקֵּב אֲשֶׁר-שָׁמַע אֲבֵרָהִם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרָתִי. Een goede vertaling van dit vers zou aangeven dat G'd Izaäk zegende omdat Awraham gehoorzaamde ("hoorde") en G'ds beschermende wachters (יִשְׁמַר מִשְׁמֵרָתִי) bewaakte, dat is: Zijn wetten, geboden en Zijn *Thoras*. Deze woorden werden gesproken lang voordat Awraham en Izaäk's nakomelingen bij de Berg Sinai waren. Het belang van deze stelling is dat G'd naar Zijn onderwijzingen verwijst als "beschermende wachters" voor Zijn volk.

Met dit alles vastgesteld te hebben, presenteren we deze werklĳjn m.b.t. G'ds beschermende wachters

- Bescherming van slaven, 21:1-11.
- Bescherming voor verwonding, 21:12-36.
- Bescherming van eigendom, 22:1-14.
- Bescherming van mensen, 22:15,16,20-26.
- Bescherming van recht, 23:1-9.
- Bescherming van G'dsdienst, 22:18-20,28-31; 23:10-19.
- Bescherming van de natie, 23:20-24:18.

Bescherming van slaven, 21:1-11

De eerste lijst van beschermende wachters, die we in *Parasjah Misjpatiem* tegenkomen zijn die betreffende de instelling van slavernij. Het is betekenisvol dat de eerste lijst van instructies voor deze nieuwe natie van ex-slaven, die onmiddellĳk op het verhaal van de Uittocht volgt, de slavernij betreft. Deze mensen droegen op hun lichamen en zielen de onuitwisbare merktekenen van hun vroegere wrede en harde slavernij. Bovendien ervoeren zij wat het kostte om hen vrij te maken. De Verlosser wilde ze aan dit alles herinneren om de zegeningen van de vrijheid op hun geest te benadrukken. Daarom: "Vrijlating van iemand's dienaar is het thema. Dit een passende inleiding voor de Israëlitische wetsregel na hun verlossing uit de rugbrekende ervaring van de Egyptische slavernij." Daaraan toegevoegd onderstreept Nahum Sama het belang van dit punt, wanneer hij opmerkt:

"Géén enkele andere wetverzamelingen uit het oude Midden-Oosten opent met dit thema. Hammoerabi's wetboek handelt bijvoorbeeld pas op het laatst over de slavernij (pars. 278-282). De prioriteit door de *Thora* aan dit onderwerp gegeven, heeft ongetwijfeld een historische uitleg: Na hun recent ervaren vrijheid uit de gebondenheid wordt de Israëliet op het hart gedrukt om speciaal gevoelig te zijn voor de toestand van de slaaf".

Slavernij wordt gedefinieerd als de vrijwillige of onvrijwillige dienstbaarheid van de ene persoon aan de andere. Het was algemeen door heel de oudheid heen. In de oude wereld was slavernij een gemeenplaats en de menselijke maatschappij deed geen moeite om de situatie te wijzigen. Volgens de oude Griekse gedachte (Aristoteles) is: "de mensheid natuurlijk verdeeld in vrije mensen en slaven."

Deze *parasjah* neemt aan dat slavernij ook de praktijk zou zijn binnen de heilige gemeente. Echter, deze beschermt ook de slaven. Deze voorziet in de verzekering dat het type van slavernij die door Israël bestuurt wordt drastisch anders zou zijn dan van de Kanaänieten of andere omringende afgodische naties.

Er is in de tekst een prachtige hint die één van de sleutels is om dit te begrijpen. De tekst maakt ruime voorziening voor vrijheid uit de slavernij, zoals aangegeven in het zeventvoudige gebruik in 21:1-11 van de frase "heengaan". Dit is op zich niet ongebruikelĳk. Er was zelfs zo'n voorziening in andere Nabije Oosten culturen. Maar er is een tamelijk ongebruikelĳke voorziening in de verzen 5-6. Het geeft aan dat als de slavernij fatsoenlijk werd uitgevoerd, er in de *Thoragemeenschap* gevallen zouden zijn waar een slaaf zijn meester niet zou willen verlaten, maar veeleer opmerkelijk van zijn meester hield en bij hem wenste te blijven. Als dat gebeurde, zegt de *Thora*, dan kon hij blijven en een slaaf van die meester voor het leven worden.

Het proces van een permanente slaaf worden, schijnt eerst tamelijk ongebruikelĳk. Ons wordt verteld dat de slaaf naar een deur of een deurpost werd gebracht en de meester zal zijn oor met elc doorboren, vermoedelijk zodat hij een ooring kon dragen, een teken van zijn meester's eigendom. Maar waarom werd hij naar de deur of de deurpost gebracht? Rabbi Hertz geeft een goed antwoord op deze vraag. Hij suggereert dat de doorboring daar gedaan werd omdat dit "de hechting van de slaaf aan het huishouden kan hebben gesymboliseerd en kan gediend hebben als een blijvend bewijs dat de slaaf uit zijn eigen vrije wil in dienst gebleven was". Ons wordt verteld dat de slaaf *l'olam* (לְעוֹלָם) in dienst was. Dit kan betekenen of "voor altijd" of "voor een lange uitgebreide tijdsperiode". De rabbi's zeggen dat deze periode dan lang was, maar slechts tot het Jubeljaar.

Deze soort slavernij staat in sterk contrast met de soort van dienaarsschap dat de Israëlieten in Egypte ervoeren. Deze is ook diametraal tegengesteld aan de soort slavernij die zo kenmerkend voor de vroegere 19de eeuwse Zuidelijke Verenigde Staten was, met al zijn mishandelen van het uit Afrika ontvoerde zwarte volk (grafisch afgebeeld in het klassieke werk "De negerhut van Oom Tom" en recenter in de film "Amidstad"). Laat ons weer terugkeren tot Rabbi Hertz voor zijn woordkeus van dit contrast tussen Bijbels dienaarschap en zondige slavernij. Hij schrijft:

"Slavernij zoals door de *Thora* toegestaan, was totaal verschillend van de Griekse en Romeinse slavernij of van zelfs het wrede systeem in sommige moderne landen tot op onze tijd. In de Hebreeuwse wet was de slaaf geen ding maar een menselijk wezen; hij was niet het bezit van een meester die onbepaalde macht over hem had. In de Hebreeuwse taal is er slechts één woord zowel voor slaaf als voor dienaar. Elke slaaf, Hebreeuws of heidens, verkreeg bij wrede behandeling onmiddellijk zijn vrijheid (zie 21:26,27)."

Als de Israëlitische meester wandelde zoals een verlost persoon geschapen werd om te wandelen, zou de slaaf hem eenvoudigweg niet willen verlaten. Kun je je voorstellen dat een slaaf zijn vrijheid niet wil? Dit is hoezeer verschillend dienstbetoon er in de verlostte gemeenschap is - eenheid.

Geestelijke slavernij.

Deze onderwijzing verschaft ons een gelegenheid om een mooie toepassing, betreffende geestelijke slavernij te maken. Precies zoals de Israëlieten die in Egypte als slaven geboren werden, zo ook zijn alle mensen geboren slaven aan de zonde. Precies zoals "Egypte" het leven van de Israëlieten werd, zo was ook ons "Egypte" ons leven; dat wil zeggen dat ons zondige leven net als wonen in Egypte was. Bovendien lijdten we, zoals de Hebreeën in de oudheid, allemaal aan de zieke invloeden die de gebondenheid aan de zonde voortbracht. En bovendien was het nooit de intentie van de zonde om ons vrij te zetten. Onze vrijheid kwam precies zoals die van de Israëlieten – een wonderbaarlijke gift van genade, bevrijding en verlossing verwezenlijkt door de machtige hand van een liefhebbende en barmhartige G'd.

De Schriftuur echter, speciaal de B'riet Chadasjah, beschrijft ons nieuwe leven met onze Verlosser, de Messiach Jesjoea, ook als één van dienstbaarheid. Maar precies zoals de Israëlitische slavernij ontworpen was om anders te zijn dan de Kanaänietische slavernij, zo is ook onze slavernij aan de Messiach diametraal tegengesteld aan de slavernij aan de zonde, zoals de nacht verschilt van de dag. Vanwege Zijn liefde, genade en barmhartigheid voor ons, zou niet één van ons - als we Hem werkelijk begrepen en aanvaardden - ooit willen vrijgelaten worden uit Zijn huishouding (alsof we dat ooit konden zijn!).

Slavinnen

Een ander kenmerk van het type van dienstbaarheid, in 21:1-11 beschreven en gewettigd, is de behandeling van slavinnen. De regelingen van deze verzen beveiligden haar persoonlijke rechten en beschermden haar voor seksuele exploitatie. Bovendien was haar dienstbaarheid in werkelijkheid geheel anders dan die van een mannelijke slaaf. Dit kan worden geïllustreerd door het feit dat twee verschillende woorden worden gebruikt om iets van de respectievelijke soorten dienaars te beschrijven. De mannelijke slaaf wordt in de tekst עֶבֶד, 'eved' genoemd, terwijl een vrouwelijke slaaf niet; עֶבְדָּה, 'evedah' werd genoemd, zoals wij zouden verwachten. In plaats daarvan wordt naar haar verwezen als een; אַמָּה, 'amah'. Het gebruik van deze term markeert een onderscheid tussen mannelijke en vrouwelijke slaven. Sarna onderstreept dit onderscheid in zijn commentaar als volgt: "De hier gebruikte Hebreeuwse term 'amah' bedoelt geen slavenmeisje in de gebruikelijke betekenis, daar haar status heel anders is dan die van de mannelijke slaaf". Het kan ons vandaag vreemd voorkomen van G'd in de *Thora* te lezen dat Hij toestemming aan een vader geeft om zijn dochter in dienstbaarheid te verkopen. Maar we moeten ons herinneren dat deze dienstbaarheid heel anders was dan de mannelijke dienstbaarheid. Een 'amah' werd door haar vader aan een familie verkocht met het oog op een huwelijk met de zoon of de meester van die familie. Deze transactie was echter niet bedoeld om de dochter kwaad te doen. De *Thora* regelde dat zorgvuldig. Vanwege dit kon ze niet verkocht worden in een niet-Israëlitische familie, waar de *Thora* geen enkel gezag zou hebben en haar veiligheid en welbevinden in gevaar zou zijn. De regeling in de *Thora* verzekerde dat "zij altijd behandeld moest worden als een dochter of een vrijgeboren vrouw, of de verbeurdverklaring clausule [vers 11] zal worden ingeroepen." Zo'n relatie was in werkelijkheid heel algemeen in het oude Nabije Oosten, zoals de Nuzi-documenten getuigen:

"Het gebeurde gewoonlijk wanneer de vader, door armoede gedreven, zijn dochter in een wel bemiddelde familie verkocht om haar in zekere mate in staat te stellen een toekomstige zekerheid te verwerven. Latere rabbinale interpretatie beperkte de macht van de vader om zich op deze manier van zijn dochter te ontdoen, de verkoop beperkte zich tot iemand die nog steeds een minderjarige was (onder twaalf jaar oud) en alleen als de vader ernstig behoeftig was."

Er is bewijs voorradig dat in de Israëlietische maatschappij deze praktijk vanaf de Bijbelse periode gevolgd werd. Zelfs zo laat als de 12de eeuw n.Chr. praktiseerden de Joodse mensen deze gewoonte, zoals verduidelijkt wordt door het feit dat zelfs de Rambam hierover commentaar geeft. Hier is wat hij dacht van de praktijk van een '*amah*'. In zijn beroemde Mishneh Thora, schrijft hij:

"Een vader mag zijn dochter wettelijk niet in dienstbaarheid verkopen, tenzij hij arm geworden is en niets heeft wat er ooit van het land of van het roerend goed of zelfs van de persoonlijke kleding over is. En toch zou de vader gedwongen zijn om haar terug te kopen nadat hij haar verkocht heeft, omdat dit zijn familie te schande maakt. Als de vader gevlucht is of gestorven is of geen middelen had om haar terug te kopen, moet zij dienen totdat zij vrijuit gaat. Zij wordt ook automatisch vrij gezet door het opkomen van de puberteit, tenzij haar meester haar heeft getrouwd."

Aldus sluit de *Thora* in hoofdstuk 21 stilzwijgend in dat als de meester dat wilde zij zijn vrouw kon worden - ofschoon niet zonder haar toestemming. We hebben tot dusver in onze studie van de *Thora* over een paar slavinnen gelezen die tot de getrouwde status verheven werden, zoals Hagar en Ketoerah Awraham's bijvrouwen werden; Bilha en Zilpah, de slavinnen van Rachel en Leah, vrouwen van Jacob werden.

Maar waarom.

Waarom staat de *Thora* slavernij toe om voort te bestaan? Er zijn tenminste drie redenen voor.

Eén reden is dat zij zien dat de Heer economische voordelen aan Israël geeft. Wanneer slavernij gepraktiseerd wordt onder de voorwaarden zoals in de *Thora* beschreven, voorziet ze in een bezigheid van zinnig/geschoold werk voor de slaaf. Het maakt het voor de eigenaar ook financieel doenlijker om zijn zaak te leiden wanneer hij niet de overhead van hoge salarissen te betalen heeft - vooropgesteld natuurlijk dat de slaven met waardigheid en rechtvaardigheid worden behandeld.

Ten tweede, door rechtvaardige slavernij toe te staan, voorziet de *Thora* ons van een belangrijke voorwerp-les. Zoals we hiervoor besproken hebben, hoe zouden we weten wat het is om de Meester van meesters te dienen als we niet weten hoe de G'ddelijke slavernij eruit ziet?

Tenslotte, G'd neemt voor Zijn volk altijd maatregelen om verschillend met anderen te zijn die Hem niet kennen. Hij ontwierp de heilige gemeente om afgezonderd te zijn. We worden opgeroepen om "een bijzonder volk te zijn, uit de donkerheid geroepen in Zijn wonderbaar licht", om bijzonder uniek in een G'ddeloze wereld te zijn. Dit zou aan het licht komen wanneer we de Bijbelse houding tegenover slavernij contrasteren met die van de rest van de wereld.

Bescherming voor verwonding, 21:12-36.

Parasjah Misjpatiem spreekt vervolgens over de bescherming van mensen in de heilige gemeente bij onbillijke schade veroorzaakt door persoonlijke verwonding of vanwege andere mensen of vanwege dieren van andere mensen. De *Thora* gebruikt twee manieren om zo'n bescherming te geven. Ten eerste is er de voorziening van de doodstraf. Ten tweede is er de praktijk van het doen van schadeloosstelling. Laat ons beide onderzoeken.

De doodstraf

De *Thora* onderwijst ongetwijfeld dat er bepaalde incidenten zijn waarbij iemand binnen de Heilige gemeente ter dood moet worden gebracht. Er zijn in 21:12-17 drie duidelijk omschreven halsvergripen geordend. Twee verdere halsvergripen zijn aangegeven in 21:23-32, maar in deze gevallen kan de overtreder in staat zijn om zijn leven te lossen met een betaling. Deze verzen sluiten wij daarom niet in onder onze bespreking van de doodstraf.

1. Moord met voorbedachten rade 21:12-14.

In 21:12-14 moet de doodstraf worden toegepast op een persoon die een ander opzettelijk aanvalt met het doel om te doden. Hier wordt verwijzen naar de misdadige doodslag, waar boosaardigheid en

voorbereidheid zonder twijfel is vastgesteld. Deze wet wordt herhaald in Wajikra 24:17,21. Dewariem 17:6 en 19:15 bepalen, dat de halsstraf alléén uitgevoerd kan worden bij het bewijs van twee getuigen. De doodstraf wordt ook vermeld in Bamidbar 35:30-31, waar het zegt dat financiële compensatie niet de executie van de moordenaar kan vervangen. Het is interessant om op te merken dat terwijl de Bijbelse tekst de wijze van de executie niet voorschrijft, rabbijnse bronnen onthoofding specificeren. Aldus leert de *Thora* dat de doodstraf moet worden toegepast wanneer er voorbedachte rade en geplande moord is. De *Thora* licht ons in dat zelfs als de persoon in de handeling van aanbidding is, of zich aan het altaar vastklemt, hij verwijderd zou worden om de consequenties onder ogen te zien.

2. *Iemand die doelbewust zijn ouders slaat.* 21:15,17.

De tweede oorzaak voor de doodstraf wordt gevonden in 21:15,17. Het is wanneer iemand zijn ouders slaat. Er is geen aanwijzing in de tekst dat één van de ouders in deze daad moet zijn gedood. Veeleer vormt alleen al het slaan van hen een volmacht voor de doodstraf. Daaraan toegevoegd geeft vers 17 aan dat zelfs het uiten van een vloek aan iemand's ouders de doodstraf zou oproepen. Het woord in vers 17 om "vloek" aan te geven is van de wortel קלל. In de Piel-vorm, zoals het hier is, betekent het iemand verachtelijk maken. Het is veel sterker dan alleen maar een belediging, zoals enige vertalingen het weergeven. We gaan weer terug naar Sarna voor zijn inzicht in dit onderwerp. Hij licht ons in dat deze term "duidt op een behandeling met minachting en vernedering... Het omvat ook de soort misdaden in Dewariem 21:18-19 beschreven - het geval van de ontspoorde en koppige zoon die ongehoorzaam, niet corrigeerbaar, niet loyaal, een gulzigaard en een dronkaard is." Bovendien zegt Sarna dat deze vloek een directe overtreding van het 5de gebod is. Natuurlijk roepen weinig hedendaagse samenlevingen op tot halsbestrafing van iemand voor het slaan of het vervloeken van zijn ouders. Misschien dat dit de reden kan zijn dat de Bijbel voorspelt dat daar een dag zou komen, wanneer we naar 2 Timotheüs 3:2-4 zien, dat "kinderen aan hun ouders ongehoorzaam zullen zijn, ondankbaar, onheilig, liefdeloos, trouweloos, lasteraars, onmatig, onhandelbaar, afkerig van het goede, verraderlijk, roekeloos, opgeblazen, met meer liefde voor genot dan voor G'd." Wij zijn gewaarschuwd dat deze geest in de laatste dagen heersend zal zijn. Toch zijn we nog altijd verplicht om onze ouders te eren, opdat we konden leven. Rashi geeft aan dat het vonnis voor zo'n ernstige misdaad steniging is.

3. *Het stelen van mensen.* 21:18.

De volgende oorzaak voor het uitvoeren van de doodstraf is op iemand die een ander persoon kidnapt. Hier, in Sjmot, is de tekst tamelijk algemeen; het maakt daarbij niet uit wie werd gekidnapd wordt. Terwijl in Dewariem 24:7 de wet specifiek is. Volgens sommigen was in de lijst van deze passage het principe-motief voor kidnappen om het slachtoffer te verkopen in slavernij, zoals is aangegeven in Dewariem 24. Een lichte variatie van deze misdaad wordt vandaag tamelijk uitvoerig gepraktiseerd. We spreken hier refererend naar kidnapping voor offermoord, of voor één of andere soort van perverse daad. Volgens de *Thora* vereist dit zeker een zware veroordeling door zowel G'd als mensen. Het is ook interessant om op te merken dat de *Mishnah* voor een kidnapper de straf van worging voorschrijft.

Wat is moord?

Voordat we deze sectie over de doodstraf verlaten, zijn een paar opmerkingen over de aard van de moord op zich aan de orde. Jesjoea beschrijft in de *B'riet Chadasjah* hoe de haat in iemand's hart tegen een ander persoon hetzelfde is als het begaan van moord. Hij zegt in Mattitjahoe 5:21-22: "Jullie hebben gehoord dat onze vaders gezegd: 'Moordt niet', en dat een ieder die een moord pleegt aan het gerecht vervalt. Maar Ik zeg jullie dat een ieder die boosheid tegen zijn broeder koestert, aan het gerecht overgeleverd zal worden" (Jewish New Testament). Andere Rabbi's zijn het ook met Rabbi Jesjoea eens. Rabbi Eliezer zei bijvoorbeeld: "Hij die zijn broeder haat, behoort tot de bloedvergieters." De *Talmoed* stelt ook: "Hij die in het openbaar zijn naaste beschaamt, is alsof hij bloed vergiet." Het lijkt erop dat de mensen van Israël altijd begrepen dat haat zo goed als een moord is. Aldus onderwees Jesjoea niet iets geheel nieuws. Veeleer benadrukte Hij een vitale *Thorainstructie*: Wees zorgvuldig met jullie harten. Ongebreidelde haat kan leiden tot moord, zoals het verhaal van Kajin (= Kaïn) en Hewel (=Abel).

Lex talionis, Wet der wedervergelding 21:18-25.

De tweede afschrikking tegen onrechtvaardigheid en mishandeling als gevolg van persoonlijke verwonding is het concept van "restitutie". Ingesloten binnen het principe is ook de "wet van *talion*" of exacte gelijkwaardigheid voor verwonding. Laat ons eerst de wet van *talion* onderzoeken - we zullen het principe van restitutie in de volgende sectie bekijken.

Onder wet van *talion* wordt gewoonlijk verstaan te betekenen: identieke lichamelijke verwonding, in vergelding aangebracht voor geleden lichamelijke verwonding. Het idee is dat wanneer een ernstige verwonding gebeurt of zelfs de dood intreedt, ongeacht iemand's verwaarlozing of onzorgvuldigheid, dan wordt hij/zij toegestaan om zijn/haar leven te lossen door alleen een bedrag te betalen, bepaald door de gerechtshoven van de heilige gemeente.

Het eerste ding om op te merken is, dat er in deze sectie twee voorbeelden zijn, waar schade aan iemand gedaan was vanwege verschillende redenen en met verschillende resultaten. In 21:18-19 zien we een geval waar er opzettelijk schade gedaan is aan iemand dat niet in dood resulteerde. In de Nederlandse rechtspraak zouden we dit aanranden en mishandeling noemen. De compensatie is in zo'n geval dat de dader het slachtoffer moet betalen voor het verlies aan werktijd en de medische kosten.

Het tweede geval komt daar vlak achteraan, in 21:22-25. Hier zijn er twee mensen aan het vechten en een zwangere vrouw - die een onschuldige toeschouwer is, misschien een huisvrouw, die geprobeerd kan hebben het gevecht te stoppen - krijgt per ongeluk een verwonding en verliest de ongeboren baby, alhoewel zij toch in orde is. De compensatie is hier dat de dader moet betalen, wat ook de rechters dicteren. Maar het door de rechters te gebruiken principe om te beslissen over wat de compensatie zou moeten zijn, wordt in de verzen 24 en 25 gesteld:

Maar "gebeurt er wel een dodelijk ongeluk, betaal dan een levend wezen voor een levend wezen. Een oog voor een oog, een tand voor een tand, een hand voor een hand, een voet voor een voet. Een brandwond voor een brandwond, een open wond voor een wond, een buil voor een buil."

Dit is de klassieke stelling van de wet van *talion*. Hieruit zou men kunnen afleiden dat als iemand een arm verloren heeft, dat dan ook de arm van de dader geamputeerd zou worden of als het slachtoffer een oorschelp verloren had, dat dan ook de oorschelp van overtreder verwijderd zou worden. Maar is het dit wat de *Thora* in deze verzen bedoelde aan te geven? Wij denken van niet! Hier is onze redenering uit de tekst. In beide gevallen is de taal van de *Thora* zo verwoord dat de misdadiger aan het slachtoffer iets "geeft" in betaling voor wat er is gedaan. De *Thora* stelt het principe voor een dergelijk geven door het hiervoor geciteerd vers te gebruiken (verzen 21-25). Waar echter de *Thora* de intentie had om een oog van de schurk uit te rukken, is het gebruik van het woord "geven" ongeschikt. De *lex talionis* (wet van *talion*) bestraffing is bedoeld om van de schuldige te nemen, niet aan het slachtoffer te geven. Het slachtoffer heeft zeker geen wens om een uitgestoken oog te ontvangen. Het zou gezegd moeten worden: "en je zal *nemen* oog voor oog..." Integendeel, met "geven" is iets bedoeld om de ontvanger toe te reiken... Geldelijke compensatie past die omschrijving, overhandigen van een aan stukken gescheurd been past daar niet totaal niet in!

In dit licht geeft onze passage in Sjemot ons aan dat geldelijke en geen lichamelijke compensatie inderdaad de bedoeling van de *Thora* was. Eén voorbeeld is er in vers 22 dat zegt dat de schuldige eenvoudig "zal betalen". Het tweede voorbeeld is het geval wanneer iemand's stier een andere persoon met de hoorns doorboorde, zelfs nadat de eigenaar van de bedoelde stier zich bewust was dat de stier een gewoontegedrag had om mensen op de hoorns te nemen. In dit geval was er per ongeluk een dode. Het zou volkomen juist lijken ook de eigenaar ter dood te brengen, zoals de *Thora* in vers 29 stelt. Vers 30 zegt echter dat het voor de schuldige eigenaar mogelijk is om zijn leven te lossen, dat is zijn leven terug te kopen door het betalen van een losprijs, dat is geld!

Bescherming van eigendom 22:1-14.

In de *parasjah* verder gaande, spreekt de volgende *Thorasectie* over het voorzien van bescherming op eigendom binnen de verlorene gemeente. In een zeker opzicht komt het thema van deze sectie ietwat overeen met de voorgaande verzen. De gemeenschappelijke draad die hen samenbindt is het principe van restitutie maken. In de voorgaande sectie echter zeiden we dat de *Thora* wettigde om menselijk leven en welzijn te beschermen, terwijl we in de volgende sectie 22:1-17 zien dat het te bespreken thema iemand's persoonlijk eigendom is.

In de eerste verzen 22:1-4 zien we onderwijzing betreffende wanneer er een dief is. Als de dief gevangen wordt, is zijn bestraffing niet alleen het gestolen goed terugbrengen, maar ook restitutie maken, dat is om meer terug te betalen dan wat er gestolen was.

Het tweede geval, 22:5, is wanneer iemand's levende have zwerft en op een ander zijn eigendom graast. Weer staat het eigendom van een onschuldige 'op het spel'. Weer moet restitutie worden gedaan.

Ten derde spreekt de *Thora* in 22:6 van een geval waarin iemand een vuur begint en onbedoeld een ander z'n eigendom vernielt. Degene bij wie het vuur begon, zelfs al was het een ongeluk, moet restitutie maken aan hem wiens eigendom beschadigd werd.

Dan hebben we in de verzen 7-12 voorbeelden waarin een persoon zijn eigendom voor bewaring aan een ander toevertrouwt. Als echter iets verkeerd gaat en gestolen of beschadigd wordt, kan degene die de goederen bewaarde verantwoordelijk gesteld worden, afhankelijk van de aard van het probleem. Als hij verantwoordelijk is, moet hij restitutie maken aan de eigenaar.

Tenslotte spreken de verzen 14 en 15 van gevallen wanneer iemand een eigendom leent en het eigendom in het bezit van de lener vernield of beschadigd wordt. Restitutie is aan de orde.

Er zijn twee algemene noemers in de verzen 1-15. Zij spreken allen van persoonlijk eigendom en vermelden allen het principe van restitutie. We kunnen in deze passage zien dat G'd wil dat in de heilige gemeente een eigendom van een ander gerespecteerd wordt. Dit is ook wat bedoeld werd door het achtste en tiende gebod die 'niet stelen' en 'niet begeren' focuseren. Dingen bezitten is noch verkeerd noch ongeestelijk. G'd wil ons allen in de verlore gemeente doen weten dat om de dingen van anderen van waarde te achten, net zo veel als we onze eigen dingen van waarde achten. Om Zijn respect voor iemand's persoonlijk eigendom te demonstreren heeft de Heilige ontworpen dat iemand, die het eigendom van een ander verkeerd heeft behandeld, meer terug moet betalen dan wat dat eigendom waard was. Dit is zowel een afschrikking voor de dief alsook een bewustmaking om zorgvuldig, ijverig en eerlijk te zijn wanneer het gaat om het eigendom van een ander. Het schijnt daarom dat de praktijk van restitutie maken voor alle geloofsgemeenschappen een goede manier is om eerlijkheid en recht te praktiseren.

Bescherming van mensen 22:15,16,21-27

Het volgende onderwerp in *Parasjah Misjpatiem* gaat over de achtergestelden in de samenleving. Vijf sociale groepen die bijzonder kwetsbaar zijn voor uitbuiting, zijn afgezonderd als het voorwerp van G'ds speciale zorg. Deze groepen zijn de ongetrouwde maagd, de vreemdeling, de weduwe, de wees en de arme.

De ongetrouwde maagd.

Alle vrouwen zijn kwetsbaar door de slechte gedachten van mannen. Dat is bijzonder het geval bij een jonge ongetrouwde vrouw. In 23:16-17 bespreekt de tekst wat er gebeurt in het geval van een verleiding. Het is belangrijk om waar te nemen dat het onderwerp hier één is van verleiding en niet van verkrachting. Er is een aparte wet voor verkrachting, in Dewariem 22:22-29. In dit geval is het meisje niet verkracht, maar er is eenvoudig een seksuele relatie voor het huwelijk. Het resultaat van zo'n éénwording is dat de begerige vrijer haar moet trouwen als zij en haar familie toestemmen en de bruidsprijs betalen. Nahum Sarna citeert Ibn Ezra die op een observatie wijst betreffende de volgorde in het tekstmateriaal. Hij geeft spitsvondig aan dat de tekst ging "van het geval van een gestolen eigendom naar dat van een gestolen hart. Beide zijn vergrijpen die een economisch verlies veroorzaken en een betaling van compensatie met zich meebrengen". Uit deze passage kunnen we afleiden dat de *Thora* geen seks toestaat voor het huwelijk. Als die er is, dan zou het resultaat trouwen zijn indien de vrouw en haar familie toestemmen.

Een vreemdeling onder ons.

Vervolgens spreekt de *Thora* over hoe de heilige gemeente de vreemdeling onder hen moet behandelen.

De vreemdeling in vers 20, is een persoon die zijn vroegere woonplaats heeft verlaten en geen plaatselijke familie heeft van wie hij ondersteuning, bemoediging, raad en zorg kan ontvangen en die wenst te wonen in het midden van G'ds volk. Er zijn vele Bijbelse verboden tegen de verkeerde behandeling van vreemdelingen.

Nechama Leibowitz zegt:

"Onze Wijzen vestigden de aandacht op het feit [in Bava Mezia 59b], dat de *Thora* ons betreffende ons gedrag tegenover een vreemdeling niet minder dan zes en dertig keer waarschuwt! Naar geen andere *mitzwah*, zelfs niet de geboden om G'd lief te hebben, de Sjabbat te houden, besnijdenis, te onthouden van verboden voedsel of het uiten van leugens of diefstal is zo dikwijls verwezen en geformuleerd geworden als het positieve ["u zult de vreemdeling lief hebben"] en de negatieve voorschriften, in de vorm van vermaningen, verboden en beperkingen."

In feite wordt ons verteld de vreemdeling lief te hebben, zelfs zoals G'd ze liefheeft:

"Als er zich in jullie land een vreemdeling ophoudt, moet je hem niet krenken. Laat de vreemdeling die zich bij jullie ophoudt, voor jullie gelijk zijn aan een van jullie ingezetenen, houd van hem alsof je het zelfwas," (Wajikra 19:33-34)

Weer stelt de *Thora*:

"Want de Eeuwige jullie G'd, dat is de G'd der goden en de Heer der heren, de grote machtige, ontzagwekkende G'd, die geen aanzien erkent en geen omkoopgelden aanneemt... Hij schenkt de vreemdeling Zijn liefde door hem brood en kleding te geven. Houden jullie dus ook van de vreemdeling, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in het land Egypte." (Dewariem 10:17-19)

We dienen in gedachte te houden dat wanneer de *Thora* verwijst naar een "vreemde" of "vreemdeling" deze spreekt van iemand die geen lichamelijke afstammeling van Awraham, Izaäk en Jacob is. G'd erkent dat niet-Israëlieten zouden wensen te wonen tussen het volk van Israël, onafgezien van wat ook de tijdsduur zou zijn. Vanwege dat onderwees de Heilige Israël om hen te behandelen met liefde en respect. In dit licht is het betekenisvol dat Efeziërs 2:19-20 zegt dat diegenen uit de heidenen die in Jesjoea geloven, niet langer beschouwd kunnen worden als vreemden en vreemdelingen. Sja'oel stelt: "Zo zijt gij dan geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers met G'ds volk en huisgenoten G'ds". Deze passage heeft meer betekenis als we het gelovige overblijfsel van Israël als het referentiepunt nemen. Heidenen zijn niet langer de vreemden - zoals de *Thora* hen noemt - als zij in Jesjoea geloven. Wanneer dat gebeurt - licht Efeziërs ons in - zijn zij medeburgers van G'ds volk, het gelovige overblijfsel van Israël.

Geen vader of echtgenoot

Volgens Sjemot 22:21-23 is G'd erg bekommerd en gevoelig met betrekking tot de uitbuiting van weduwen en wezen. Hij wenst dat zij binnen de *Thoragemeente* beschermd worden. Zijn hartstochtelijke verhandeling over het onderwerp weerspiegelt de ernst van Zijn kijk op dit misbruik. Wij zouden geen voordeel trekken uit de afwezigheid van een menselijke beschermer van de weduwe en de wees. G'd Zelf komt op voor de zaak van de vertrapten. Deze onderwijzing van de *Thora* wordt ook elders in de *Tenach* weergalmd. Bijvoorbeeld, Spreuken (Misjlee) 22:22-23 zegt: "Beroof de geringe niet, omdat hij arm is en vertreed de ellendige niet in de poort; want de Heer zal hun rechtsgeding voeren en hun berovers van het leven beroven." Hij Zijn zet waarschuwing tegen het misbruik van deze mensen bovendien voort in Spreuken (Misjlee) 23:10-11: "Verleg de aloude grenzen niet en kom niet op de akker der wezen, want hun Losser (bloedverwant) is sterk; Hij zal hun rechtsgeding tegen u voeren".

Leners en geldschieters

We worden in de volgende verzen 24-26 ook gewaarschuwd om geen voordeel te halen uit oneerlijke of rentedragende leningen aan de arme. We lezen: "Indien je iemand uit mijn volk, de arme die bij je is, geld leent, wees dan niet een harde schuldeiser voor hem, leg hem geen rente op." Deze onderwijzing, zoals andere in de *Thora*, is ontworpen om de waardigheid te bewaren en de middelen van bestaan van de verarmde schuldenaar te beschermen. De *Thora* is daarin uniek dat zij een absolute ban legt op lenen en uitlenen met rente. De Eeuwige wenst dat de arme voor zijn behoeften voorzien wordt binnen de heilige gemeente. Walter C. Kaiser Jr. merkt op dat:

"Rente opleggen was een manier om iemand's verantwoordelijkheid voor de armen en voor iemand's kameraad te vermijden. Op een overeenkomstige manier iemand's buitenste kledingstuk als tijdelijk zakelijk onderpand vasthouden was ook streng verboden... [en] betreffen het echte bestaan en het onontbeerlijke van de persoon..."

Jesjoea's zorg en bekommernis.

Als we deze sectie van ons commentaar afsluiten, merken we op dat het treffend is dat Jesjoea, de Messiach, dezelfde houding van zorg en bekommernis voor de kwetsbare in onze samenleving uitdrukte als werd weergegeven in Sjemot 22. Mattitjahoe (Matteüs) 25:34-40 is op één manier een parafrase van de gevoelens van liefde en bekommernis die in deze sectie van de *Thora* uitgedrukt is. Jesjoea geeft aan dat onze behandeling van kwetsbare mensen in de heilige gemeente een aanwijzing is van onze liefde in het hart voor Hem. Hij zegt:

"Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. Want ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest, naakt en gij hebt Mij gekleed, ziek en gij hebt Mij bezocht; Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien en hebben wij u gevoed, of dorstig en hebben wij U te drinken gegeven? Wanneer hebben wij U als vreemdeling gezien en hebben U gehuisvest, of naakt, en hebben U gekleed? Wanneer hebben wij U ziek of in de gevangenis gezien en zijn tot U gekomen? En de Koning zal hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan."

Bescherming van recht/gerechtigheid. 23: 1-9.

Geen natie kan functioneren tenzij er gerechtigheid is. De eerste negen verzen van hoofdstuk 23 raken aan dit erg belangrijk onderwerp. Wij hebben verscheidene malen in ons commentaar gesteld dat het Hebreeuwse woord "*Thora*" afgeleid is van een wortel (*jarah*, ירה), wat "schieten om de roos te raken" betekent. Uit deze wortelbetekenis hebben geleerden verzekerd dat het woord "*Thora*" werkelijk "onderwijzing", "instructie" of "doctrine" betekent - en niet "wet"! In overeenstemming daarmee hebben we studenten er vaak aan herinnerd dat *Thora* niet "Wet" als dusdanig of een lijst met regels is. Het is eerder een boek met G'ds onderwijzing betreffende gerechtigheid voor de heilige gemeente. Wij moeten echter het zicht niet verliezen op feit dat de *Thora* wetten bevat. Deze wetten zijn vaak geclassificeerd onder zekere Hebreeuwse woorden, zoals *misjpatiem*, משפטים of *choekiem*, חוקים. Deze beide Hebreeuwse woorden zijn gerechtelijke woorden, gebruikt in een wettelijke context. Dit maakt de *Thora* niet tot een boek dat wetticisme onderwijst. Wetticisme is een theologische term die iemand's poging om z'n behoudenis uit zonde zelf te verdienen, te verwerven, aanduidt. Iemand's eeuwige redding echter wordt alleen geschonken op grond van G'ds genade door geloof in het verzoeningsoffer van Jesjoea en het geloof in Hem.

De *Thora* is een boek, dat voor een deel onderwijzingen betreffende nationale wetten en standaards voor het nationale systeem van jurisprudentie bevat. Wij zijn in deze *parasjah* bij zo'n gedeelte gekomen. In 23:1-9 werden de Israëlieten door de Rechter van alle rechters bevolen om gerechtigheid binnen hun gemeente te handhaven. Misschien is het concept van de waarheid dat éne element dat al deze verzen met elkaar verbindt. Walter Kaiser herinnert ons eraan dat: "Gerechtigheid alleen plaats kan vinden in de omgeving van het waarheidzeggen; daarom wordt het negende Woord versterkt in het verbod op laster." De verzen 2 en 3 gaan op het zelfde thema van waarheidzeggen verder door er ons aan te herinneren dat de waarheid gezegd moet worden, niet tegenstaande wat ieder ander zegt. Het is een oeroude onderwijzing betreffende de gevaren van druk door edelen.

In 23:4-5 ontmoeten we een erg belangrijk onderwerp, speciaal voor de hedendaagse maatschappij. Het verkondigt een verbod tegen het overgeven van onze leden aan het vlees in plaats van te wandelen in overeenstemming met wie wij zijn als nieuwe scheppingen. Het doet dat door iemand te verbieden vijandschap en wraakgierigheid tentoon te spreiden. Het is een morele plicht om barmhartigheid aan anderen te tonen, speciaal met betrekking tot persoonlijke vijanden. Vanwege dit is Israël geneigd om een natie te zijn welks mensen gekenmerkt worden door hun mededogen. Zelfs ten tijde van oorlog behandelt Israël de vijand behoorlijk. Spreuken (*Misjlee*) 25:21 zegt: "Indien uw vijand honger heeft, geeft hem brood te eten, indien hij dorst heeft, geeft hem water te drinken." In de *B'riet Chadasjah* vermaant Jesjoea ons in Mattijjahoe 5:43-46:

"Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uw naaste liefhebben en uw vijand zult gij haten, maar Ik zeg u: 'Hebt uw vijanden lief en bidt voor wie u vervolgen, opdat gij kinderen moogt zijn van uw Vader, die in de hemelen is; want Hij laat Zijn zon opgaan over bozen en goeden en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen' Want indien gij liefhebt die u liefhebben, wat voor loon hebt gij?"

Kaiser geeft op deze passage en Jesjoea's onderwijzing commentaar door er op te wijzen dat:

"Nergens in het Oude Testament werd iemand toegestaan of zelfs bevolen 'om je vijand te haten.' Alleen een lakse mondelinge traditie kon hebben toegevoegd (Mattijjahoe 5:43): "Gij hebt gehoord, dat er gezegd is."

Recht moet ook niet geweigerd worden aan de kwetsbare mensen in de maatschappij. Verzen 6,7 en 9 maken dat zeker. Zij zeggen dat zowel de armen (die de weduwen zouden hebben ingesloten) als de niet-Israëlieten gelijke en eerlijke rechtspraak gegeven moet worden in de verlore gemeente. Waarheid moet voor hen worden bewaard en beschermd zowel als voor diegenen die recht kunnen verschaffen.

Tenslotte hebben we in vers 8 de onderwijzing dat de waarheid in de rechtspraak gezegd moet worden ondanks alle eventuele financiële druk die in de vorm van steekpenningen op de rechters wordt gelegd. Sarna geeft hierop commentaar in het gezegde:

"De corruptie in het gerechtelijk proces door steekpenningen wordt herhaaldelijk in de Bijbel vermeld. Het benadrukt dat G'd "geen gunst verleent en geen afkoopt aanneemt" en diegene die steekpenningen neemt, wordt opgenomen in de lijst van diegenen die onder een G'ddelijke vloek zijn. De Rabbijnse wetgeving breidde de misdaad uit door "verbale omkoperij op te nemen"... Een rechter die een steekpenning accepteert in schending van het Bijbelse verbod, staat bloot aan de lijfstraf van geseling."

Bescherming van godsdienst 22:18-20;28-31; 23:10-19.

Parasjah Misjpatiem verschaft verscheidene waarborgen om de nationale religie te beschermen. Hier gebruiken we het woord "religie" in een goede betekenis, als tegengesteld aan de door de mens gemaakte religieuze systemen, die de Bijbelse praktijken van de ware G'd te aanbidden hebben verdraaid.

Er worden waarborgen onderwezen die verscheidene gebieden van de nationale religieuze praktijk beslaan. Hier is een samenvattende lijst van de verscheidene religieuze instructies die deze verzen beslaan. Wij zullen vanwege tijd en ruimte hieruit alleen keuzecommentaren maken:

1. Toverij, hekserij. 22:18
2. Bestialiteit, beestachtigheid, dierlijkheid. 22:19
3. Afgodendienst, verafgoding. 22:20, 23:13
4. Offeranden, giften. 22:30, 31; 23:18-19.
5. Gedenk de Sjabbat en het Sjabbat Jaar. 23:10-12.
6. De Feesten, Heilige Dagen. 23:14-17.

Al deze thema's kunnen worden samengevat om de volgende gebieden van eredienst in te houden:

- Aanbidt G'd Die Zichzelf in de Geschriften heeft geopenbaard.
- Wees niet zoals de Kanaänieten.

Aanbidt G'd Die Zichzelf in de Geschriften heeft geopenbaard.

Het eerste doel van deze religieuze onderwijzingen in de *Thora* was om te helpen het vereren van de ware G'd te beschermen. Dit gebeurde op drie manieren. Ten eerste spreekt de tekst betreffende 'wie' te aanbidden. Dit wordt weerspiegeld in de waarschuwing G'ds Naam niet te belasteren (22:28). De Heer is die Ene, Die aanbeden moet worden en Hij wordt geëerd in de bijeenkomsten. Daarna instrueert de tekst ons, hoe te aanbidden. G'd moet worden aanbeden volgens G'ds instructies. Dit is de essentie van de geboden om de juiste offeranden aan de Heer te brengen, zoals in 22:29-31; 23:18-19. Tenslotte vinden we instructies over wanneer en waar te aanbidden. Dit is de essentie van de verzen betreffende de *Sjabbat* (23:10-12) en de feesten, in 23:14-17. De tekst verwijst naar deze speciale dagen als *chaggiem*, חגים. Ergens anders, in het bijzonder in Wajikra 23, worden zij ook *mo'adiem*, מועדים genoemd. Het verschil tussen een *chag* en een *mo'ed* is eenvoudig dat een *chag* een pelgrimsfeest is, waarin diegenen die eraan deelnemen naar een bepaalde plaats moeten reizen waar zij zich moeten verheugen en het vieren met anderen die hetzelfde doen. Terwijl een *mo'ed* een afgesproken tijd is, het feit benadrukkend dat de aanbidders elkaar moeten ontmoeten, op de door de Heilige gegeven tijd en de plaats om met hen te zijn die Hij beloofde om op een speciale manier te ontmoeten. Zoals wij in onze discussie over de *mo'adiem* in Wajikra zullen aangeven, zijn alle *chaggiem* in de *Torah mo'adiem*, maar niet al de *mo'adiem* zijn *chaggiem*.

De drie *chaggiem* die vermeld worden, zijn:

- 1) *Chag HaMatzot*, het Feest van de Ongezuurde Broden,
- 2) *Sjavoe'ot*, het Wekenfeest of Pinksteren, en
- 3) *Soekkot*, het Loofhuttenfeest.

Iemand kan vragen: "Waarom werd Pesach niet vermeld of misschien Jom Kippoer?" Het antwoord op die vraag is niet helemaal duidelijk. Er schijnt echter een gemeenschappelijke draad te zijn, die alle drie vermelde feesten samenbindt. Alle drie *chaggiem* zijn oogstfeesten. Er is binnen de week van het *Chag HaMatzot*, het

Feest van de Ongezuurde Broden, een viering van de Eerstelingen waar de eerste garve van de gersteoogst gebracht wordt voor de Heer. *Sjavoe'ot* is een andere Eerstelingen heilige dag van de tarweoogst en ook *Soekkot* is een oogstfeest. Aldus schijnt de Heilige het feit te benadrukken dat Hij wenst dat Zijn volk Zijn genadige bevoorrading erkent en als één gemeente hun dankbaarheid daarvoor naar Hem tot uitdrukking brengt.

Wees niet zoals de Kanaänieten.

Eenvoudig gesteld kan de tweede categorie van religieuze instructies als volgt worden samengevat: "Dat de Israëlieten werden geleerd om te vermijden dat zij gelijk zouden worden aan hun toekomstige burenen, de Kanaänieten." Er zijn verscheidene redenen waarom wij de Kanaänieten afzonderen als tegengesteld aan andere oeroude Midden-Oostenvolken. Wees er zeker van dat de religieuze praktijken van deze andere naties, zoals de Hittieten of Babyloniërs, voor G'd weerzinwekkend waren en ten koste van alles vermeden moesten worden. De specifieke instructies echter die hier in de *Torah* gevonden worden, zijn die welke het beste passen bij de kenmerken van de Kanaänietische religieuze praktijken. Laat ons naar enkele voorbeelden kijken.

Ten eerste werden de Israëlieten verteld om toverij en tovenaars te mijden (22:17). Tovenaars gebruikten magie, toverformules, heksenkunsten en magische drankjes om een persoon te lokken in het geloven aan (en het volgen van) een demonisch religieus leven als tegenovergesteld aan het leven in vrijheid, vitaliteit en zegening afkomstig van het volgen van de G'd van de Bijbel. Het Hebreeuwse woord vertaald met tovenaars, *m'chasjefa*, מַכְשֵׁף, is de vrouwelijke vorm van tovenaars. Dit weerspiegelt waarschijnlijk de historische realiteit dat de clandestiene uitvoerders van deze officieel buitenwettelijke cultus meestal vrouwen waren (Sarna).

Ten tweede de Septuaginta, LXX, verwijst in het Grieks naar deze mensen als *pharmakous*, φαρμακους. Dit is een woord waaruit we het Nederlandse woord "farmaceutisch" of "farmacie" afleiden. Het betekent "gifmengers", daar tovenaars in drugs en farmaceutische toverdrankjes handelden (Kaiser). Toverij was in vele andere Midden-Oostenculturen strafbaar, behalve bij de Kanaänieten. Want bijvoorbeeld, de Code van Hammoerabi (No.2), de Midden-Assyrische wetten (No A. 47) en de Hittietische Wetten (Nos. 9-10) bestraffen allen tovenaars (Kaiser). Natuurlijk betekent dit niet dat deze toverij in deze naties niet gepraktiseerd werd. Het was er. Maar bij de Kanaänieten werd dat niet gunstig bekeken, zoals dat als contra weerspiegeld werd in hun nationale wetten. Anderzijds schijnt het dat de Kanaänieten dat tolereerden en als deel van hun religieuze praktijken ingelijfd hadden. Dit mag één reden zijn waarom G'd zo hard was tegen de Kanaänieten en de Israëlieten instrueerde om hen uit het Beloofde Land te doen verdwijnen. Deze passage in Sjemot is duidelijk over het uitdrukkelijk bevel om de heidense tovenaars ter dood te brengen en hen niet toe te staan om in de Heilige Gemeente te leven.

Er is hier in onze *parasjah* een andere duidelijk Kanaänietische praktijk vermeld. In 23:19 instrueert de Heilige de Israëlieten dat: "De eerste vruchten van jullie land zullen jullie brengen in het huis van de Heer, jullie G'd. Jullie zullen een jong bokje niet koken in zijn moeder's melk." Het is uit het laatste deel van dit vers dat het hedendaagse Judaïsme de regel heeft afgeleid dat vleesproducten gescheiden moeten worden van melkproducten. Dit principe is één van de belangrijkste wetten van de *kasjroet* in het Judaïsme van vandaag geworden. De vraag is of de Bijbel deze scheiding van vlees en melkproducten leert, speciaal met dit vers (en zijn herhaling op twee andere plaatsen) in de *Thora*? Ten eerste: Laat ons de context onderzoeken. De instructie om een bokje niet te koken komt gelijk - zelfs in hetzelfde vers - met de instructie om de eerste vruchten van het land naar de Heer te brengen. Daaraan kunnen we zien dat de strekking van het vers is om de eerste vruchten naar G'd te brengen, niet om vlees van melkproducten te scheiden. Wanneer G'd de Israëlieten zegt het bokje niet te koken in zijn moeder's melk, kunnen we aannemen dat het bokje waarnaar verwezen wordt, het eerst geboren bokje is. Hij moet naar de Heer worden gebracht en niet door zijn eigenaar gedood en gegeten worden. Ten tweede, merk op dat het vers alleen spreekt over het koken van bokjes in hun moeder's melk. Er wordt hier niets gezegd over scheiden van vlees van melk. Israël moest zijn bokjes niet koken in hun moeder's melk. Zo eenvoudig is het. Maar wie zou zo'n praktijk vandaag toch willen? Het beantwoorden van deze vraag leidt ons tot de volgende waarneming. Volgens de geleerde Jack Finegan hebben archeologen veel nuttige teksten uit het oeroude Midden-Oosten ontdekt, die licht werpen op Bijbelse woorden en praktijken. Eén zo'n ontdekking is uit een verzameling kleitabletten opgegraven in Ras Shamra op de kust van Syrië, die de oeroude Kanaänietische kuststad Oegarit was. Deze ontdekking onthult veel nuttige facetten van de oeroude Kanaänietische religieuze praktijken. Finegan deelt mee, dat: "Eén rite, die vermeld wordt in de Ras Shamra teksten is het koken van een bokje in melk, dat wordt voorgeschreven als een bestanddeel in de magische techniek om de vroege regens voort te brengen." Dit voorziet dan in een archeologische uitleg voor het begrijpen van G'ds uitdrukkelijke geboden tegen zo'n praktijk.

Er is nog een laatste stuk van informatie omtrent het koken van een bokje in zijn moeder's melk. Wat is de bijbelse grond voor de rabbinale uitdrukkelijke geboden uit dit vers afgeleid? Volgens Rabbi Avigdor Bonchek,

een hooggeachte rabbi uit Jeruzalem, is de gewone begripsbetekenis van dit vers overeenkomstig aan wat wij hiervoor gesuggereerd hebben. Hij zegt dat het Hebreeuwse woord vertaald met "koken" werkelijk "om rijp of volwassen te worden" betekent, zodat het zinsdeel dan betekent: "Gij zult een bokje niet toestaan om volwassen te worden met zijn moeder's melk", d.w.z. "jij zou het bokje niet toestaan om tot rijpheid te komen, veeleer het als een offerande brengen in de Tempel."

Bonchek geeft commentaar op dit vers, in de context van ons te leren hoe we de *Thora* juist interpreteren. Na deze opmerkingen trok hij een erg belangrijke conclusie. Hij schreef dat dit voorbeeld: "illustreert hoe een gewoon begripsinterpretatie tegen een aanvaarde halachische interpretatie kan oplopen." Met andere woorden, volgens deze hooggeachte rabbi uit Jeruzalem, indien wij de eenvoudige normale betekenis van deze woorden in hun context aanvaarden, onderwijzen zij niet aan iemand om vleesproducten van melkproducten te scheiden. Hetzelfde geldt voor aparte pannen en borden!

Aldus hebben we naar twee voorbeelden uit de tekst gekeken, die ons op het feit wijzen dat de Heilige poogde om Zijn volk te beschermen tegen het worden zoals de Kanaänieten en tegen het deelnemen aan hun hoogst zondige en gevaarlijke religieuze praktijken. Er zijn in de tekst van Sjemot andere praktijken vermeld die niet noodzakelijk Kanaänietisch zijn maar die niettemin door de Kanaänieten werden gepraktiseerd. Eén zo'n rite was de praktijk van bestialiteit of dierlijkheid, vermeld in 22:18. Ter zijde van het feit dat het tegengesteld is aan de natuurlijke schepping, is het zeer waarschijnlijk dat de bestialiteit (seks hebben met een dier) geassocieerd was met de heidense religieuze praktijken. In feite wordt een overeenkomstige onderwijzing in Wajikra 18:23 en 20:15-16 gepresenteerd in een context van vermijden van de Kanaänietische praktijken. Ongelukkiger wijze was bestialiteit een wijdverspreide praktijk in het oeroude Midden-Oosten. Alleen de oeroude Hittieten hadden specifieke wetten ertegen. Toch was het onder hun wetten - dwaas genoeg - legaal voor mannen om seks te hebben met paarden of muilezels! Andere vormen werden in de Hittietische samenleving met de dood bestraft.

Bescherming van de natie. 23:20-24:18.

De eindverzameling van beschermingen in deze *parasjäh* heeft te maken met hoe G'd het ontwierp om de natie als een geheel te beschermen. G'd verzekerde Israël van Zijn G'ddelijke bescherming op verscheidene wijzen.

Hun reis, 23:20-26.

Eerst verzekerde G'd Israël dat Hij hen zou beschermen tijdens hun reis. In het laatste deel van hoofdstuk 23 gaf G'd Israël de verzekering van een veilige overtocht naar het Land. G'd beloofde om hen op hun reis te leiden met de speciale Engel om hen te beschermen. Israël was veilig zo lang als zij hem volgden en naar de stem van die Engel luisterden. Wie was deze Engel? Het is erg moeilijk om dat met zekerheid te bepalen. De tekst geeft echter aan dat G'ds Naam in hem was. Dat feit zette Hem zeker apart van de andere engelen. We worden ertoe verleid om van Hem te denken als een vooraf verschijning van de Mesjiach. Inderdaad stemmen wij in met Kaiser, die zegt: "De Engel die hier vermeld wordt, kan niet Mosje zijn, G'ds boodschapper of een gewone engel, want de uitdrukkingen zijn te hoog voor elk van deze." Aldus gebaseerd op het feit dat deze engel macht was geschonken om zonden al dan niet te vergeven (23:21) en dat hij G'ds speciale Naam (23:21) had, schijnt het redelijk om te suggereren dat dit de Engel van het Covenant, de Mesjiach was (Zie ook Jesja'jahoe 63:9 en Mal'achi 3:1).

Hun aankomst en verovering, 23:27-30.

Vervolgens beloofde G'd Israël dat Hij het zeker zou maken dat wanneer zij bij het beloofde Land aankwamen en het begonnen te bezetten, dat Hij al bezig zou zijn geweest met hun reputatie daar te verspreiden, angst te veroorzaken onder de bewoners. Hij gaf ook aan dat zij voorspoedig zouden zijn bij de inname van het Land. Echter, merk G'ds wijsheid en zorg op, weerspiegeld in 23:29-30, waar Hij de Israëlieten vertelde dat hun vijanden stapje voor stapje zouden verminderen veeleer dan plotseling, omdat als zij onmiddellijk zouden verdwijnen het Land zou worden achterlaten in groot landbouwgevaar.

Hun grenzen, 23: 31-33.

De volgende belofte van bescherming is vervat in de informatie betreffende de grenzen van de natie, 23:31-33. De grenzen van het land Israël worden gegeven in erg algemene termen. Later in de *Thora* zal de Heilige hen van een meer specifieke specificatie voor hun grenzen voorzien. Opmerkenswaardig is alleszins dat de aanwijzingen hier in Sjemot grenzen zijn die tot de dagen van Dawied en Sjlomo niet werden gerealiseerd - de meest uitgestrekte grenzen van Israël totdat de Mesjiach komt. Want nu wilde G'd weten, dat zij een land met

bepaalde grenzen zouden hebben. Dan zouden binnen dat Land de vijanden eruit blijven en de zegening zou erin verblijven - indien zij trouw waren aan de Thora en niet andere goden achterna gingen.

Hun Covenant, 24:1-18.

Tenslotte de laatste belofte van bescherming in deze *parasjah* was het Covenant. Een nationaal covenant te hebben met G'd bood al de zekerheid die zij ooit nodig zouden hebben. G'd beloofde onder ede om met hen te zijn, om hen te beschermen en hen te zegenen, indien zij ook trouw aan Hem waren. Het thema van hoofdstuk 24 is de ratificatie van het Covenant. Het hoogtepunt van deze ratificatie kwam in de beroemde woorden van nationale aanvaarding van het Covenant door de natie geuit in 24:7: "we zullen doen en we zullen gehoorzamen (luisteren)", *n'aseh w'nisjmah*, נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. Met andere woorden, het volk Israël verbond zich in de tegenwoordigheid van al de legerscharen van de hemel en de Heer Zelf om het covenant te volgen. Door dat zo te doen verbonden zij ook hun nakroost, de toekomstige generaties van het volk Israël, om hetzelfde te doen. Ons wordt verteld, dat Mosje al de dingen opschreef die G'd sprak. De tekst is er zorgvuldig mee om te zeggen dat al de "woorden" die G'd sprak werden opgeschreven eerder dan te specificeren welke soort woorden zoals *misjpatiem* (oordelen) of de *mitswot* (geboden). Door te stellen zoals de tekst het doet, kunnen we aannemen dat Mosje alles wat G'd tot hem sprak, neerschreef. Er schijnt hier geen enkele ruimte te zijn voor de aanwezigheid van extra verbale (woordelijke) openbaring, die bedoeld werd om te worden doorgegeven aan de generaties en als "Mondelinge Thora" geoormerkt zou zijn.

Het was ook zinvol dat Mosje deze woorden neerschreef, omdat: "De verbintenis om te schrijven een essentieel onderdeel van het ratificatieproces van verdragen was in het oeroude Midden-Oosten. Het maakte een verdrag tot een legale realiteit" (Sarna). Tenslotte, zoals het de gewoonte was bij de ratificatie van de oeroude verdragen, werden er bijpassende offerandes geofferd die met een nationaal covenantsmaal besloten werden. De beide offerandes die hier geofferd worden, zijn het gehele brandoffer en het "vrede" of "welzijns" offer. Nadat hij de offeranden gedaan had, deed Mosje daarop iets erg vreemds. In 24:8, nadat het volk hun voornemen om het covenant te houden had bevestigd, sprenkelde hij offerbloed op het volk en zei: "Dit is het bloed van het covenant (verbond) dat de Heer nu met jullie sluit betreffende al deze geboden." In werkelijkheid werd de hoeveelheid bloed in tweeën gesplitst. De ene helft was vermoedelijk voor de Heer, de initiatiefnemer van het covenant, en de andere helft was voor het volk (42:6). Door het zo te doen deelden zij gelijkelijk de verantwoordelijkheid van het covenant. Als het niet gehouden werd, stond het leven van de trouweloze op het spel. Dit wordt gesymboliseerd door het gebruik van het bloed dat het leven van de ziel bevatte (zoals de Thora ons later vertelt). Het is niet toevallig dat Jesjoea, de Bevrijder en Verlosser - net zoals, maar groter dan Mosje - dit zinsdeel "het bloed van het covenant" herhaalde toen Hij de vernieuwing van G'ds covenant met Zijn volk ratificeerde (Lucas 22:20).

Misjpatiem eindigt met een mooi beeld van de relatie die Mosje met G'd had, omdat hij G'ds vriend was (Sjemot 24:12). De aanwezigheid van de Heer bleef op de Berg Sinaï en de wolk bedekte hem gedurende zes dagen. Op de zevende dag riep G'd naar Mosje uit het midden van de wolk. De aanwezigheid van de Heer verscheen in het zicht van de Israëlieten als een verterend vuur op de top van de Berg. Mosje ging de wolk binnen en beklom de Berg; en Mosje bleef veertig dagen en veertig nachten op de Berg (24:16-18).

"Het gezicht van deze heerlijkheid was zichtbaar voor de zonen Israëls op de vlakte onderaan de Berg, in een speciale verificatie van alles wat JHWH zei en gaf aan zijn speciale middelaar Mosje, op die speciale plaats op die speciale tijd" (Durham).

Na veel strijd met het volk - ernaar strevend om hun aanvaarding en respect te verkrijgen - handhaafde De Heilige nu Zijn dienaar Mosje voor de hele natie door hem een blijk van Zijn speciale aanwezigheid te geven. Er is nog iets anders dat omtrent dit moment van openbaring betekenisvol is. Het volk had zich zojuist zelf verbonden om de Heilige te volgen. Op G'ds onnavolgbare manier gaf Hij nu door Mosje aan dat Hij Zich verbond om hun G'd te zijn.

Appendix: Jesjoea de Rechtvaardige.

Parasjah Misjpatiem is allereerst een notitie van vele gedetailleerde onderwijzingen over het hoe in de Covenantgemeente te leven. In dit commentaar op deze *parasjah* hebben we aangegeven wat G'ds beschreven bescherming van Zijn covenantsvolk was. Deze openbaring kan echter ook beschouwd worden G'ds volmaakt geschreven openbaring van Zijn gerechtigheid te zijn, speciaal van zijn rechtvaardigheid. Bovendien zal degene, die vanuit deze instructies leeft, leven vanuit G'ds Rechtvaardigheid. Hoe belangrijk als deze openbaring ook is,

G'd ging één stap verder. In de volheid van de tijd zond G'd de *Mesjiach* om het volmaakt zichtbare bewijs van Zijn Rechtvaardigheid, Zijn *Thora*, te zijn. In overeenstemming daarmee kunnen we, wanneer wij vers na vers specifiek onderwijzingen in de *Thora* lezen, naar Jesjoea de *Mesjiach* kijken om te zien hoe alles daarover in praktijk gebracht werd. Aldus is Jesjoea de *Mesjiach*, juist zoals de *Thora* de geschreven uitdrukking is van G'ds gerechtigheid, de levende zichtbare afdruk ervan. De *B'riet Chadasjah* zegt vele bemerkenswaardige dingen over Jesjoea, de *Mesjiach*. Eén van de grondigste stellingen over Hem welke op dit thema van rechtvaardigheid steunt, wordt gevonden in 1 Jochanan (Johannes) 2:1: "Mijn kinderkens, dit schrijf ik u, opdat gij niet tot zonde komt. En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader, Jesjoea *HaMesjiach*, de Rechtvaardige."

Daaraan toegevoegd wordt Jesjoea, de Rechtvaardige genoemd in de Handelingen, door

1) Sjim'on Kefa (Petrus) voor het Sanhedrin,

2) Stefanus voor de Raad en

3) Sja'oel bij het richten van het woord tot de menigte van Jeruzalem vanaf de trappen van de burcht Antonia.

Deze omschrijving van Hem als "de Rechtvaardige" heeft verscheidene belangrijke vertakkingen.

De Ontheffer van de Thora.

De eerste vertakking is dat het begrepen wordt indien Hij de Rechtvaardige is, dat dit zeker het hoofdgedeelte van Zijn onderwijzing zou zijn geweest over de geschreven openbaring van G'ds rechtvaardigheid - de *Thora*! Zoals wij in het commentaar van de vorige week zagen, werd Jesjoea "*HaThora*" genoemd omdat Hij volmaakt alles belichaamde wat de *Thora* is, inclusief de beste onderwijzer van de *Thora* te zijn.

De demonstratieve Uitlegger van de Thora.

In de tweede vertakking liet Jesjoea meer dan iemand anders de *Thora* in heel Zijn leven zien. In de taal van de *B'riet Chadasjah* werd het woord "rechtvaardig" in twee fundamentele opzichten gebruikt. Ten eerste werd het gebruikt om onze blijvende wettelijke status voor G'd aan te duiden. Het is ons geloof in de *Mesjiach* dat ons in staat stelt om ons wettelijk "rechtvaardig" voor Hem uit te spreken. Deze grondregel, "rechtvaardiging door geloof" wordt in de *Tenach* zo wel als in de *B'riet Chadasjah* geleerd. Want de Schriften verkondigen vreugdevol dat: "Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met G'd door onze Heer, Jesjoea *HaMesjiach*" (Romeinen 5:1).

Voor G'd kon naar waarheid een zondaar rechtvaardig verklaard worden, Hij moest echter die persoon van binnenuit veranderen. Hij moest van die persoon een nieuwe en andere persoon maken; Hij moest hem rechtvaardig maken. Dit is in feite wat de Geschriften over ons zeggen. Niet alleen zijn we rechtvaardig verklaard door ons geloof in Jesjoea, maar in overeenstemming aan Romeinen 5:18 vormde G'd ons opnieuw om rechtvaardig te zijn. Opnieuw wordt ons in 2 Korinthe 5:21 verteld dat "Hem, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij (G'd) voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid G'ds in Hem."

Omdat wij nu van binnen rechtvaardig zijn gemaakt, is het alleen maar natuurlijk om te verwachten dat we rechtvaardig zouden leven. Dit is in feite het derde gebruik van het woord rechtvaardig in de *B'riet Chadasjah*. Bijvoorbeeld lezen we in 1 Jochanan (Johannes) 3:7: "Wie de rechtvaardigheid doet, is rechtvaardig, gelijk Hij rechtvaardig is." Het is niet het doen van terechte dingen wat iemand rechtvaardig maakt. Veeleer is het omdat iemand rechtvaardig is gemaakt en daarom rechtvaardig is, waarom hij rechtvaardige dingen doet. Vele rabbi's in de oudheid hebben dit concept ook begrepen. Zij leerden dat wanneer iemand ooit de *Thora* gehoorzaamt, van hem gezegd wordt dat hij een rechtvaardig gedrag heeft. Dit was een rabbinaal gebruik van het woord. Een goed voorbeeld van dit gebruik staat in Mattitjahoe 3:15, waar Jesjoea na het doen van een handeling uit de *Thora* verklaart dat de reden waarom Hij het deed, was "om al de gerechtigheid te vervullen." (Bij Jesjoea's onderdompeling in de Jordaan bij Jochanan, de Onderdompelaar!) Een ander voorbeeld van dit soort gebruik staat in het boek van Ja'akov (Jakobus). Zonder het principe van rechtvaardiging door geloof tegen te spreken, stelt Ja'akov de algemeen bekende rabbinale uitspraak: "dat een persoon gerechtvaardigd is door wat hij doet en niet door geloof alleen" (zie Jakobus 3:24). We dienen te weten dat de woorden rechtvaardigen en rechtvaardigheid in het Grieks dezelfde wortel hebben. Aldus zegt Ja'akov dat een persoon rechtvaardig wordt beschouwd door wat hij doet. Dit gebruik van rechtvaardigheid heeft duidelijk een referentie naar zijn wandeling en hoe hij zich in zijn leven gedraagt. Het is niet het spreken over de wettelijke verklaring van de rechtvaardigheid door G'd op het persoonlijk geloof in de *Mesjiach* gegeven.

Wat dit alles betekent, is dat wanneer Jesjoea "de Rechtvaardige" werd genoemd in toevoeging van een beschrijving van wat Hij leerde (*Thora*), was het ook een beschrijving van hoe Hij leefde. Hij leefde een volmaakt leven in een absolute overeenstemming met Zijn Vader in de Hemel. Laat ons dit wat anders stellen. Indien, zoals we eerder hebben gezegd, dat de *Thora* de geschreven openbaring van de rechtvaardigheid van G'd

is, dan zou het **zijn** van de "Rechtvaardige" ook inhouden dat Jesjoea de volmaakte demonstratie was van hoe de geschreven openbaring eruit zag. Met andere woorden juist zoals de *Thora* G'ds rechtvaardigheid in geschreven vorm openbaarde, openbaarde de *Mesjiach* deze in lichamenlijk vorm.

Het is bijvoorbeeld één ding om te lezen hoe een rechtvaardige aanbieder G'd verheerlijkt, maar hoe ziet dit er in de praktische werkelijkheid uit? Door te kijken naar het leven van de *Mesjiach* kunnen we dit duidelijk zien! Maar, hoe ziet dit eruit voor een persoon om altijd volmaakte gerechtigheid in de praktijk te brengen? We kunnen er alleen zoveel van te weten komen door te lezen. We hebben ook een illustratie nodig. Jesjoea is die illustratie! Dit te verstaan voegt een klein beetje 'vlees en bloed' toe aan de stelling in Jochanan 1:14,17: "Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid... want de *Thora* is via Mosje gegeven, de genade en de waarheid zijn door Jesjoea *HaMesjiach* gekomen." Dit vertelt ons dat ofschoon G'd Zijn volmaakte geschreven openbaring gaf toen Hij ons de *Thora* schonk, Hij die *Thora* ook 'vlees en bloed' maakte in de persoon van de *Mesjiach*. In de *Mesjiach* zien we duidelijk, zonder enige misser, wat het betekent om volmaakte rechtvaardig te zijn want Hij is de "Rechtvaardige."

Wij hebben deze Rechtvaardige uit Zijn rechtvaardigheid levend, in ons en via ons. Dit is een andere reden waarom wij rechtvaardig kunnen wandelen, de Schrift navolgend, omdat de Rechtvaardige binnenin ons gemoed ons rechtvaardig doet leven.

De Mesjiach van de Thora.

Er is een laatste stilzwijgende gevolgtrekking in de aanwijzing van Jesjoea als de "Rechtvaardige." Als bewijs daarvoor in het voor-christelijke Judaïsme is het enigszins beslissend dat dit een titel was voor de *Mesjiach*. We zien dit als zodanig gebruikt in de *Gelijkenissen van Enoch*, 1Enoch, en zelfs wat in de *Dode Zeerollen*. Maar zelfs als het door de rabbi's in de oudheid niet wijd verbreid gebruikt werd als een titel voor de *Mesjiach*, dan werd toch zeker de rechtvaardigheid als één van de hoofdkenmerken van de *Mesjiach* beschouwd. De rabbi's spraken over de rechtvaardige *Mesjiach* op de basis van "de rechtvaardige spruit" van Jirmejahoe (Jeremia) 23:5 vv; 33:15 en de beschrijving in Zecharja (Zacharia) 9:9. Door de aanwijzing "Rechtvaardige" te gebruiken maakten de schrijvers van de *B'riet Chadasjah* daarmee een duidelijke Joodse verklaring dat Jesjoea de *Mesjiach* was van wie de rabbi's spraken. Om bovendien voor Jesjoea zijn Messiaanse aanwijzing te garanderen, zouden Zijn leven en onderwijzingen identiek hebben moeten zijn met die in de *Thora* beschreven levensstijl. De *Thora* zou voortdurend in Zijn geest, in Zijn hart en op Zijn lippen geweest moeten zijn. De *B'riet Chadasjah* openbaarde dat Hij inderdaad op deze beschrijving volmaakte paste en daar ver boven uitging. Door het aangewezen zijn als de "Rechtvaardige" vervoogde dit Jesjoea ver boven het menselijk niveau. Het sprak net zo goed van Zijn G'ddelijkheid (Zie ook Jirmejahoe 23:6). Natuurlijk overschreed dit vele van de verwachtingen van de *Thoraleraars* uit de late Tweede Tempelperiode. Maar hoe kon dit anders geweest zijn? Een alleen maar zondig menselijk wezen is eenvoudig niet in staat om te zijn wat Jesjoea de *Mesjiach* was, de zichtbare afdruk van G'ds rechtvaardigheid als uitgedrukt in de *Thora*.

Vertaald door J. H. ten Kate uit het commentaar van Berkowitz op 31-7-'03.